

УДК 338.240

*Паласевич М.Б.
канд. екон. наук, доц. кафедри
економіки та менеджменту,
Городиський Т.І.,
канд. екон. наук, доц. кафедри
економіки та менеджменту,
Дрогобицький державний університет ім. І. Франка,
Семак Б.Б.,
д-р. екон. наук, проф.,
проректор з наукової роботи,
Львівський торговельно-економічний університет*

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ ТА ЗАГРОЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Головною метою фінансово-економічної безпеки підприємства є забезпечення ефективного функціонування підприємства та використання наявних ресурсів, забезпечення якості господарських процесів підприємства, а також постійне стимулювання до нарощування наявного потенціалу та його стабільного розвитку.

Сучасному етапу економічного розвитку України притаманний досить неоднозначний характер, який характеризується, з одного боку, наявністю значного кола проблем, пов'язаних із нестабільністю у внутрішньополітичній, енергетичній та інших сферах, а з іншого боку - певними досягненнями та позитивними зрушеннями завдяки поступовому зростанні темпів економічного та науково-технічного розвитку.

Всі процеси, які відбуваються в світі та в Україні, суттєво впливають на становище вітчизняних підприємств. З одного боку, функціонування підприємств здійснюється в умовах нестабільного зовнішнього середовища, для якого характерними є зниження обсягів інвестиційних вкладень, високі процентні ставки за довгостроковими банківськими кредитами, недосконалість податкового законодавства і т. ін., що істотно знижує рівень життєдіяльності підприємств і підвищує ймовірність переходу в кризовий стан. А з іншого боку, кризові тенденції на мікрорівні створюють передумови негативних тенденцій розвитку регіональних систем та зниження рівня національної економічної безпеки. Як наслідок вище зазначеного, на сучасному етапі зростає актуальність дослідження чинників та загроз фінансово-економічній безпеці суб'єктів підприємницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, які стосуються дослідження чинників та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства, досліджували такі вчені, як: Бондарчук Н. В., Біленчук П. Д. [1]; Ведмідь Ф. М., Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В. [2]; Ортинський В. Л., Керницький І. С., Живко З. Б. [3]; Логутова Т. Г., Нагаєвський Д. І. [4]; Рудніченко Є. М. [5]; Столбов В. Ф. [6]; Шаповал Г. М. [7]; Якубович З.В. [8]. та ін.

Однак у більшості наукових досліджень мало уваги приділено саме систематизації чинників та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства. Усе це свідчить про актуальність теми, а відтак зумовило вибір напряму дослідження в науковому і практичному аспектах.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз чинників та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства та їх систематизація.

Виклад основного матеріалу дослідження. При розгляді фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно виходити з його здатності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей.

Варто зауважити, що чинників та загроз, які безпосередньо або опосередковано впливають на фінансово-економічну безпеку підприємства, в сучасних умовах господарської діяльності є безліч. Тому знати їх природу, джерела виникнення та рівень небезпеки вкрай важливо для підприємства.

Зазначимо, що джерелами негативних впливів на фінансово-економічну безпеку підприємства можуть бути наступні: свідомі або несвідомі дії суб'єктів господарювання; збіг об'єктивних обставин: стан фінансової кон'юнктури на ринках певного підприємства, наукові відкриття і технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо.

Чинники, які формують відповідний рівень фінансово-економічної безпеки підприємства є різноманітні та в кожній галузі виробництва мають свою специфіку. Водночас виділяють загальні, типові чинники, які впливають на рівень фінансово-економічної безпеки підприємства незалежно від форм власності та галузі виробництва. До них відносять наступні: безпосередні чинники виробництва; стабільний попит на продукцію; надійність постачальників; зовнішня конкуренція на продукцію,

призначену на експорт; державне економічне регулювання діяльності підприємства; надійний захист комерційної таємниці; компетентність керівництва підприємства [3; 4].

При класифікації чинників, які формують рівень фінансово-економічної безпеки підприємства, їх поділяють на зовнішні та внутрішні [1; 2; 5] (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація чинників, які формують рівень фінансово-економічної безпеки підприємства

Джерело: складено на основі [5]

Розглядаючи зовнішні чинники, які формують рівень фінансово-економічної безпеки підприємства, зазначимо, що вони опосередковано діють на підприємство, формуючи загальні перспективи та тенденції його розвитку. Особливе місце серед них посідають економічні: стан економіки загалом, тенденції її розвитку, галузева та територіальна структура; темп інфляції; рівень безробіття; система оподаткування; інвестиційні процеси; ставки банківського процента; рівень конкуренції; ступінь монополізації економіки тощо.

Що стосується внутрішніх чинників рівня фінансово-економічної безпеки підприємства, то вони безпосередньо діють на підприємство, і, в свою чергу, через ефективні комунікації піддаються впливу з його боку.

Всі вище перелічені чинники фінансово-економічної безпеки підприємства потрібно реалізовувати відповідно до чинного законодавства, спрямовувати їх на здійснення виробничої стратегії та досягнення належного рівня фінансово-економічної безпеки підприємства.

Отже, як внутрішніх, так і зовнішніх чинників, які формують рівень фінансово-економічної безпеки підприємства, багато, що пояснюється різноманітністю зв'язків та відносин, в які обов'язково вступає підприємство.

Розглянувши чинники фінансово-економічної безпеки підприємства, розглянемо і загрози, які пов'язані з господарською діяльністю підприємства та роботою його персоналу.

Зазначимо, що загроза фінансово-економічної безпеки підприємства – це стан того чи іншого фактора його зовнішнього або внутрішнього середовища (або їх сукупності), яка прямо, або трансформуючись, може негативно вплинути на фінансовий стан та фінансові інтереси підприємства, призвести до зниження його фінансової стійкості, або перешкодити його фінансовому розвитку [7].

Усі загрози можуть бути згруповані за певними класифікаційними ознаками, а саме:

1. За можливістю їх прогнозування:

- передбачувані;
- непередбачувані.

2. За сферами виникнення:

2.1. за межами підприємства (зовнішні загрози), які не залежать від діяльності підприємства, і до них належать наступні:

- політичні: політична ситуація в країні, конкретному регіоні тощо;
- макроекономічні загрози: стан існуючої економічної ситуації в країні, стан банківської, грошової, фінансової та кредитної систем, фіскальна політика держави; економічні кризи; стан фінансового ринку. рівень розвиненості ринків капіталу та їх інфраструктури, рівень інфляції, стан рівня доходів і накопичень населення, стан купівельної спроможності населення, рівень платоспроможного попиту; курс гривні, процентні ставки за кредитами, підтримка підприємництва (існуючі пільги та субсидії), втрата ринків сировини, матеріалів, енергоносіїв та готової продукції та ін.;

– мезоекономічні загрози: стан підприємницького середовища у регіоні та підприємницької активності, наявність місцевих сировинних та енергетичних ресурсів, розвиток транспортних та інших комунікацій, інтенсивність конкуренції в галузі та регіоні; наповненість ринку продукцією, що виробляється підприємством; наявність вільних трудових ресурсів, рівень їх професійної підготовленості;

– мікроекономічні загрози: стан конкурентів, платоспроможність дебіторів, надійність партнерів, покупців і постачальників (контрагентів), наявність значних фінансових зобов'язань у підприємства (як позикових коштів, так і заборгованостей підприємству), наявність ефективних ділових відносин підприємства з фінансово-промисловою системою (можливість залучати кредитні ресурси за мінімально можливою ціною);

– правові загрози: організаційно-правові форми підприємницької діяльності, правові основи підприємництва, нормативно-правові акти монетарної та фіскальної політики, регулювання валютної та митної політики;

– ринкові загрози: захоплення нових ринків збуту; бажання споживачів, переваги конкурентів, тривалість життєвого циклу продукції;

– технологічні та технічні загрози: нова альтернативна техніка, рівень розвитку НТП, якісна сировина та матеріали;

– географічні загрози: розміщення підприємства, регіональна підприємницька політика, кліматичні умови та наявність природних ресурсів, доступність транспорту та зв'язку;

– соціально-культурні загрози: культурні цінності, національна свідомість, охорона культурних та національних цінностей;

– міжнародні загрози: зацікавленість в українському ринку, міжнародні інвестиції, міжнародне торговельне право;

– екологічні загрози: екологія в регіоні, що визначає можливості конкретного виробництва у даному регіоні, система прямих адміністративних заборон, що обмежують розвиток екологічно шкідливих виробництв, а в деяких випадках і їх закриття [8].

2.2. всередині підприємства (внутрішні загрози), які зумовлені економічними процесами, які пов'язані із залученням ресурсів на підприємство, забезпеченням їх збереження та використання, а також отриманням та ефективним застосуванням результатів діяльності підприємства тощо, і виникають безпосередньо у сфері господарської діяльності підприємства.

На нашу думку, більш доцільно поділяти загрози за сферою виникнення, оскільки такий поділ відповідає системному підходу до середовища підприємства. Така класифікація дає змогу врахувати специфіку різних сфер діяльності підприємства у виборі інструментів локалізації загроз. Незважаючи на те, що для кожного підприємства «зовнішні» і «внутрішні» загрози суто індивідуальні, зазначені категорії містять елементи, які характерні для діяльності практично будь-якого суб'єкта господарювання.

Як показують дослідження [8], загроз, які можуть вплинути на фінансово-економічну безпеку підприємств, багато, а значення тих чи інших загроз може з часом змінюватися.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, підсумовуючи вищевикладений матеріал, можна зазначити, що забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства багато в чому залежить від того, як підприємство буде протистояти впливу як зовнішніх, так і внутрішніх загроз, а аналіз численних загроз свідчить про їх різноманітність. І оскільки для кожного підприємства існують свої загрози, то головним завданням керівників підприємства є визначення найбільш небезпечних з них та розроблення системи заходів і їх своєчасного виявлення та нейтралізації.

Бібліографічний список

1.Бондарчук Н.В. Сутність фінансово-економічної безпеки підприємства та необхідність її забезпечення / Н.В. Бондарчук // Ефективна економіка : [електронне наукове фахове видання]. – 2016. - № 11. – С. 76-82.

2.Біленчук П.Д. Економічна безпека України в контексті небезпек, ризиків і загроз національним інтересам України: політико-правові та соціально-психологічні засади / П.Д. Біленчук, Ф.М. Ведмідь // Економіка. Фінанси. Право. – 2009. - № 5. – С. 38-39.

3.Фінансово-економічна безпека підприємств України: стратегія та механізми забезпечення : [монографія] / [Васильців Т.Г., Волошин В.І., Бойкевич О.Р., Каркавчук В.В.] ; за ред. Т.Г. Васильціва. – Львів : Видавництво ЛТЕУ, 2012. – 386 с.

4.Економічна безпека підприємств, організацій та установ / [Ортинський В.Л., Керницький І.С., Живко З.Б. та ін]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/1822061151265/ekonomika/osnovi_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriyemstva.

5.Логутова Т.Г. Економічна безпека підприємства: сутність, завдання та методи забезпечення / Т.Г. Логутова, Д.І. Нагаєвський // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2011. – Т. 2. – С. 204-207.

6. Рудніченко Є.М. Загроза, ризик, небезпека: сутність і взаємозв'язок із системою економічної безпеки підприємства / Є.М. Рудніченко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2013. – № 25 (I). – С. 188-195.

7. Столбов В.Ф. Особливості управління системою фінансово-економічної безпеки будівельних підприємств / В.Ф. Столбов, Г.М. Шаповал // Комунальне господарство міст : [науково-технічний збірник]. - 2013. - № 111. - С. 103-108.

8. Якубович З. Ідентифікація загроз економічній безпеці машинобудівного підприємства / З. Якубович // Галицький економічний вісник. – 2010. – № 3 (28). – С. 107-112.

References

1. Bondarchuk, N.V. (2016), "Essence of financial and economic safety of enterprise and necessity of its providing", *Efektivna ekonomika : [elektronne naukove fakhove vydannia]*, no. 11, pp. 89-93, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (access date September 09, 2017).

2. Bilenchuk, P.D. and Vedmid, F.M. (2009), "Ukraine's economic security in the context of dangers, risks and threats to the national interests of Ukraine: political and legal and socio-psychological principles", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, no. 5, pp. 38-39.

3. Vasyltsiv, T.H., Voloshyn, V.I., Boikevych, O.R. and Karkavchuk, V.V. (2012), *Finansovo-ekonomichna bezpeka pidpriemstva Ukrainy: stratehiia ta mekhanizmy zabezpechennia* [Financial and economic safety of enterprises of Ukraine: strategy and mechanisms of providing], monograph, Vydavnytstvo LTEU, Lviv, Ukraine, 386 p.

4. Ortynskiy, V.L., Kernyskiy, I.S., Zhyvko, Z.B. et al. (2012), *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv, orhanizatsii ta ustanov* [Economic security of enterprises, organizations and establishments], available at: http://pidruchniki.com/1822061151265/ekonomika/osnovi_ekonomichnoyi_bezpeki_pidpriemstva (access date September 09, 2017).

5. Lohutova, T.H. and Nahaievskiy, D.I. (2011), "Economy safety of enterprise: essence, task and methods of providing", *Theoretychni i praktychni aspekty ekonomiky ta intelektualnoi vlasnosti*, Vol. 2, pp. 204-207.

6. Rudnichenko, Ye.M. (2013), "Threat, risk, danger: essence and intercommunication with the system of economic security of enterprise", *Ekonomika. Menedzhment, Pidpyemnytstvo*, no. 25 (I), pp. 188-195.

7. Stolbov, V.F. and Shapoval, H.M. (2013), "Features of management of financial and economic safety of build enterprises the system", *Komunalne hospodarstvo mist : [naukovo-tekhnichnyi zbirnyk]*, no. 111, pp. 103-108.

8. Yakubovych, Z. (2010), "Authentication threats economic security of machinebuilding enterprise", *Halytskyi ekonomichnyi visnuk*, no. 3 (28), pp. 107-112.

Паласевич М.Б., Городиський Т.І., Семак Б.Б. СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЧИННИКІВ ТА ЗАГРОЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

Мета. Аналіз чинників та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства та їх систематизація.

Методика дослідження. В основу досліджень роботи покладені як загальнонаукові (аналіз, спостереження), так і спеціальні методи пізнання. Методи аналізу і спостереження використані для дослідження чинників та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства. Методи пізнання використані для систематизації чинників та загроз фінансово-економічній безпеці підприємства.

Результати. Обґрунтовано, що при розгляді фінансово-економічної безпеки підприємства необхідно виходити з його здатності протистояти небезпекам і загрозам для досягнення поставлених цілей.

Доведено, що чинників та загроз, які безпосередньо або опосередковано впливають на фінансово-економічну безпеку підприємства в сучасних умовах господарської діяльності, є безліч і в кожній галузі виробництва вони мають свою специфіку. Тому знати їх природу, джерела виникнення та рівень небезпеки вкрай важливо для підприємства.

Зроблено висновок про те, що забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства багато в чому залежить від того, як підприємство буде протистояти впливу як зовнішніх, так і внутрішніх загроз підприємства. Оскільки для кожного підприємства існують свої загрози, то головним завданням керівників підприємства є визначення найбільш небезпечних з них та розроблення системи заходів для їх своєчасного виявлення та нейтралізації.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні доцільності поділу загроз фінансово-економічній безпеці підприємства за сферою виникнення, оскільки такий поділ відповідає системному підходу до розгляду середовища підприємства.

Практична значущість. Результати дослідження можуть бути запропоновані для впровадження у підприємницьку діяльність, що сприятиме її ефективному розвитку.

Ключові слова: фінансово-економічна безпека, підприємство, виробництво, господарська діяльність.

Palasevych M.B., Horodyskiy T.I., Semak B.B. SYSTEMATIZATION OF FACTORS AND THREATS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE

Purpose. Analysis of factors and threats financial and economic safety of enterprise and their systematization.

Methodology of research. In basis of researches works are fixed both scientific (analysis, supervision) and special, methods of cognition. The methods of analysis and supervision are used for research of factors and threats financial and economic safety of enterprise. The methods of cognition are used for systematization of factors and threats financial and economic safety of enterprise.

Findings. Grounded, that at consideration of financial and economic safety of enterprise it is necessary to go out from his ability to resist dangers and threats for achievement of the put aims. It is well-proven that factors and threats which directly or mediated, influence on financial and economic safety of enterprise, there is a great number in the modern terms of economic activity. Therefore to know their nature, sources of origin and level of danger, it is utterly important for an enterprise.

A conclusion is done that providing of financial and economic safety of enterprise in a great deal depends on that, both an enterprise will resist influence as external and internal threats of enterprise. As for every enterprise there are the threats, the main task of leaders of enterprise is determination of most dangerous from them and development of the system of measures for them timely exposure and neutralization.

Originality is to substantiate the feasibility of separating the threats to the financial and economic security of the enterprise in the area of origin, since such a division corresponds to a systematic approach to the consideration of the enterprise environment.

Practical value. Research results can be offered for introduction in entrepreneurial activity which will promote it to effective development.

Key words: financial and economic safety, enterprise, production, economic activity

Паласевич М.Б., Городиский Т.И., Семак Б.Б. СИСТЕМАТИЗАЦИЯ ФАКТОРОВ И УГРОЗ ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Цель. Анализ факторов и угроз финансово-экономической безопасности предприятия и их систематизация.

Методика исследования. В основу исследований работы положены как общенаучные (анализ, наблюдение), так и специальные, методы познания. Методы анализа и наблюдения использованы для исследования факторов и угроз финансово-экономической безопасности предприятия. Методы познания использованы для систематизации факторов и угроз финансово-экономической безопасности предприятия.

Результаты. Обоснованно, что при рассмотрении финансово-экономической безопасности предприятия необходимо выходить из его способности противостоять опасностям и угрозам для достижения поставленных целей.

Доказано, что факторов и угроз, которые непосредственно или опосредствовано, влияют на финансово-экономическую безопасность предприятия, в современных условиях хозяйственной деятельности есть множество. Поэтому знать их природу, источники возникновения и уровень опасности, крайне важно для предприятия.

Сделан вывод о том, что обеспечение финансово-экономической безопасности предприятия во многом зависит от того, как предприятие будет противостоять влиянию как внешних, так и внутренних угроз предприятия. Поскольку для каждого предприятия существуют свои угрозы, то главным заданием руководителей предприятия является определение наиболее опасных из них и разработка системы мероприятий для их своевременного выявления и нейтрализации.

Научная новизна заключается в обосновании целесообразности разделения угроз финансово-экономической безопасности предприятия за сферой возникновения, поскольку такое разделение отвечает системному подходу к рассматриванию среды предприятия.

Практическая значимость. Результаты исследования могут быть предложены для внедрения в предпринимательскую деятельность, что будет способствовать ее эффективному развитию.

Ключевые слова: финансово-экономическая безопасность, предприятие, производство, хозяйственная деятельность.